

БІЛОЧЕНКО І.М.

студент 1-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету,
м. Житомир

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ РИС І ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРАВА

Право країн англосаксонської правової сім'ї історично виникло в Англії в XI ст. До сім'ї загального права, разом із правовою системою Англії, входять правові системи США, Австралії, Канади, Нової Зеландії, Північної Ірландії, країн Британської Співдружності. Майже одна третина країн світу відчула на собі вплив англо-американської системи права. Однак домінуюче місце в англо-американській правовій сім'ї завжди посідало саме англійське право.

В англосаксонському праві немає розподілу на публічне і приватне право, немає розподілу на цивільне та адміністративне право. Відсутність різко вираженого розподілу на галузі обумовлено переважно двома факторами. По-перше, всі суди мають загальну юрисдикцію, тобто можуть розбирати різні категорії справ: цивільні, торговельні, карні. Роздільна юрисдикція веде до розмежування галузей права, а уніфікована юрисдикція діє, очевидно у зворотному напрямку. По-друге, оскільки в країнах англосаксонської системи, у тому числі в Англії немає галузевих кодексів європейського типу, англійському юристові право представляється однорідним.

Цікаву характеристику елементів правової системи запропонував американський дослідник Л. Фрідмен у праці «Введення в американське право», де виділені правові явища, об'єднані в три групи. Перша група, названа автором «структура», включає принципи правової системи і правові установи; друга – «сутність» – поєднує норми і зразки поведіння людей усередині правової системи, рішення, норми, які приймаються; третя група – «правова культура» включає відносини людей до права й правової системи, ідеали й очікування в правовій сфері життя суспільства. Правова культура, на думку Л.Фрідмена, це та частина загальної культури суспільства, що має відношення до правової системи [1, с.69].

Існує правило, відповідно до якого суд, розглядаючи справу, з'ясовує, чи не була аналогічна справа розглянута раніше, і у випадку позитивної відповіді керується вже наявним рішенням. Інакше кажучи, один раз винесене рішення є обов'язковою нормою для всіх наступних розглядів аналогічних справ. Це загальне правило деталізується, оскільки ступінь обов'язковості прецедентів залежить від місця в ієрархії суду, що розглядає дану справу, і суду, чиє рішення може стати при цьому прецедентом. При нинішній організації судової системи ситуація виглядає в такий спосіб. Розглянемо це на прикладі Великобританії, тому що саме вона є фундаторкою англосаксонської системи права.

Рішення вищої інстанції – палати лордів – обов'язкові для всіх інших судів. Апеляційний суд, що складається із двох відділень (цивільного й карного), зобов'язаний дотримувати прецедентів палати лордів і своїх власних, а його рішення обов'язкові для всіх вищестоящих судів. Високий суд зв'язаний прецедентами обох вищих інстанцій, його рішення обов'язкові для всіх вищестоящих інстанцій, а також ці рішення, впливають на розгляд справ у відділеннях Високого суду. Окружні й магістратські суди зобов'язані дотримуватися прецедентів всіх вищих інстанцій, а їхні власні рішення не є прецедентами. Не вважаються прецедентами й рішення суду корони, створеного в 1971 році для розгляду особливо тяжких карних злочинів.

Припущення про те, що правило прецеденту сковує суддю багато в чому обманливе. Оскільки повний збіг обставин різних справ буває не так часто, то за розсудом судді, по-перше, вирішується чи визнати обставини подібними чи ні, від чого залежить і застосування тої або іншої прецедентної норми. По-друге, він взагалі може не знайти ніякої подібності обставин. У цьому випадку, якщо питання не регламентоване нормами статутного права, суддя сам створює правову норму, стає якби законодавцем. Розглядаючи саму систему англосаксонського права ми знаходимо розподіл на загальне право і право справедливості. Структура цієї системи права була визначена історією, право цієї системи складалося в рамках судової процедури [2,с.67-68].

Джерелом права англосаксонської сім'ї є судова практика, суди не лише застосовують, але й створюють правові норми. Однак останнім часом все більшого значення має й статутне право, яке формується законодавчим органом.

За багатовікову діяльність законодавчого органа Англії – парламенту – загальне число прийнятих актів займає близько 50 важливих томів, що становить біля трьох тисяч актів. Закон формується під впливом вимог судової практики, що диктує певну структуру, характер викладу норм. Звідси впливає й казуїстичний стиль законодавчої техніки. Ріст числа законів загострив проблему систематизації нормотворчості. Вона вирішується шляхом консолідації – з'єднання всіх законодавчих положень з одного питання в єдиний акт.

Підбиваючи підсумок всьому вищесказаному, можна зазначити, що по-перше, основним фактором, що визначив формування англосаксонської системи права є прецедент. Особливий вплив зробило й звичаєве право. Саме ці моменти направили розвиток англосаксонської системи по певному шляху, по якому вона продовжує розвиватися, незважаючи на зростаючу роль статутного права, консолідацію законодавства. По-друге, англосаксонська система права, відрізняється особливою побудовою своєї правової системи, має особливу структуру, що складалася протягом багатьох століть. Всі ці міркування були побудовані на пріоритеті впливу права прецеденту, однак необхідно уточнити, що всі елементи правової системи, всі групи правових явищ тісно взаємозалежні [3,с.109].

Список використаних джерел:

1. Лисенков С. Л. Основи держави і права. – К., 1997. – 197с.
2. Бандурка О. Право і держава – теоретичний аспект / О.Бандурка, О. Пушкін, П. Зайцев // Право України. – 1995. – №1. – С.67–68.
3. Костецький М. В. Проблеми державотворення в Україні / М. В. Костецький // Вісник Львівського університету. – Сер. Юридична. 1994. – С.109–110.